

Svein Atle Skålevåg

UTILREGNELIGHET

EN HISTORIE OM RETT OG MEDISIN

PAX FORLAG A/S, OSLO 2016

© PAX FORLAG 2016
OMSLAG: AKADEMISK PUBLISERING
TRYKK: SCANDBOOK AB
PRINTED IN SWEDEN
ISBN 978-82-530-3824-7

Forfatteren har mottatt støtte fra Det faglitterære fond.

INNHold

INNLEDNING 7

I. TILREGNELIGHETSPRINSIPPET BLIR TIL 12

MARI FRA RINGEBU 12

ELDRE RETT 14

MEDICI OG UTILREGNELIGHET 17

ENEVELDETS RETT 20

NATURENS RETT 22

VANKELMODIGE OG ANDRE GRENSETILFELLER 29

2. AVSINDIGHET OG UTILREGNELIGHET 34

MASOVNMORDET 35

DOLLHUS OG DÅREKISTER 37

EN MEDISIN OM SINNETS SYKDOMMER 40

EN MEDISINSK UTILREGNELIGHETSLÆRE 44

HOWITZFEIDEN 48

PSYKIATRISK MATERIALISME I NORGE 54

EN IMBECILL MED DØDSDOM 56

3. GALNE OG AVSINDIGE OG KRIMINALLOVEN AV 1842 60

EN NORSK KRIMINALLOV 60

TOLKNINGER 63

EN NORSK SINNSSYKEMEDISIN 66

DEN REFORMERENDE ANSTALTEN 69

KONKURRANSE OM DEN MEDISINSKE AUTORITET 70

GUDSTJENESTEFORSTYRREREN 75

4. ET VITENSKAPELIG SAMFUNNSFORSVAR 79

FORBRYTERMENNESKET 80

BASILLEN OG KULTUREN 84

KRIMINALISMEN 87

KRIMINALISTENES UTILREGNELIGHET 90

FRA FORBRYTELSENS TIL FORBRYTERENS NATUR 92

5. KAMPEN OM DEN NORSKE TILREGNELIGHETSRETTE 94

EN FARLIG GÅRDBRUKER 95

KRIMINALISME PÅ NORSK 98

STRAFFEPROSESSLOVEN OG DEN MEDISINSKE SAKKYNDIGHETEN 100

EN RETTSMEDISINSK KOMMISSJON 103

KONSEKVENSER AV KOMMISSJONEN 106

UBESTEMTE STRAFFER 107
UTILREGNELIGHETSBESTEMMELSENE 109
PERVERSJON OG TILREGNELIGHET 115
FRA UTILREGNELIGE HANDLINGER TIL UTILREGNELIGE PERSONER 119
LEGENE, KRIMINALISTENE OG TILREGNELIGHETEN 121

6. ENDELIG ET MEDISINSK SYSTEM? 122

«VOLDTÆGT LIGEØVERFOR SMAAPIKER» 123
STRAFFELOVKOMITEEN AV 1922 124
STRAFFELOVKOMITEEN OG UTILREGNELIGHETEN 127
SINNSSYKDOM – EN TING I VERDEN? 128
SJELSEVNER 133
OMFANGET AV DEN RETTSPSYKIATRISKE VIRKSOMHETEN 136
FRA SINNSYKDOM TIL SINNSLIDELSER 137
KONSOLIDERING AV SAKKYNDIGHETEN 141

7. SJELSEVNER OG KRIGSOPPGJØR 142

QUISLING 142
RIISNÆS 145
HAMSUN 149
«DEN STØRSTE SKANDALEN I NORSK RETTSPSYKIATRIS HISTORIE» 155

8. EN KLAR SAK? 160

OVERKONDUKTØR OG BRANNSTIFTER 161
ET BIOLOGISK PRINSIPP 162
BEHANDLINGSAPPARATETS RETORIKK 164
SINNSLIDELSER I RETTEN 168
PSYKIATRIKRITIKK 169
PSYKOFARMAKA 171
DIAGNOSTISKE MANUALER 173
GIFTSAKEN PÅ HAMAR 176
SINNSSYKDOM UT AV DET PSYKIATRISKE VERDENSBILDET 179

9. MOTVILLIGE EKSPERTER OG VILLIGE DOMMERE 180

VERKEN MEDISINSK ELLER JURIDISK 181
EN KRIMONOLOGISK DISSENS 185
SKYLDEVNE 186
Å VÆRE PSYKOTISK ELLER Å HA EN PSYKOSE 190
PSYKOSE OG SANNSYNLIGHET 193
ETTER 22. JULI. OPPGJØR OM RETTSPSYKIATRIEN 196
DRØMMEN OM ET MEDISINSK SYSTEM 200

FORFATTERENS TAKK 202

NOTER 203

LITTERATUR 233

REGISTER 244